Fjordlandet i nord

Som en flod skærer Limfjorden sig gennem landet fra Aggersund i vest til Hals og Egense i øst. En snes kilometer vest for Aalborg får floden ambitioner, så den breder sig ud og giver plads til et ørige med grønne holme, blå muslingerev og to forunderlige fjordsletter bevokset med bølgende ålegræs og andre delikate spiser for andefugle.

Nibe og Gjøl Bredninger Vildtreservat hedder de lavvandede områder, som er blandt Danmarks vigtigste for Pibeænder, Lysbugede Knortegæs og svaner. Og hvis holme med deres måger, terner og vadefugle hører til rigets tættest befuglede øer. Hver kvadratmeter er bogstaveligt talt belagt fra 1. april til 15. juli, hvor der er forbud mod at færdes på holmene.

Denne artikel har til hensigt at vække lysten til at besøge vildtreservatet, der allerbedst opleves fra søsiden. Da de færreste feltornitologer har en jolle med en seks hestes Mariner, en dunk benzin og for en sikkerheds skyld to årer med i bagagerummet, vil de følgende råd og tips tage deres udgangspunkt på steder, som man kan nå i bil eller på cykel.

Nibe Havn er et godt afsæt for en ornitologisk rundtur i området. I vinterhalvåret søger Lysbugede Knortegæs og Pibeænder føde på grundene, de lavvandede fjordområder nordvest for havnen. Fuglenes antal afhænger af forekomsten af ålegræs. I græsrige sæsoner kan man se op imod 10.000 Pibeænder og 3.000 Lysbugede Knortegæs ganske tæt på Nibe Havn. I februar 1999 blev 3.200 - med andre ord halvdelen af Svalbard-bestanden af Lysbugede Knortegæs - talt ved havnen. Hvis fjordens planter har haft en sommer med dårlig vækst, kan det aflæses i lave fugletal det efterfølgende vinterhalvår.

I isvintre er der en våge ved Nibe, som tiltrækker flere tusinde Blishøns, dykænder, Knopsvaner, flere hundrede Sangsvaner og op imod 1.000 Store Skalleslugere. Marinaen og jollehavnen i Nibe huser da en farvestrålende specialitet, nemlig Isfuglen, der udnytter boblesystemet, som holder vandet omkring bolværkspælene isfrit. I den beskedne ende af farveskalaen kan havnen hver vinter mønstre en håndfuld Skærpibere og snesevis af Islandske Rødben, som overnatter på molen.

I engene på kyststrækningen mellem Nibe og Sebbersund pibler en række kildevæld, som kan tiltrække spændende fugle i hårde vintre. Ud over de årlige flokke på op imod 200 Islandske Rødben og de få traditionelle vinterviber, bekkasiner, ryler og regnspover, har jeg haft Sortklire, Stor Kobbersneppe, Spidsand og Knarand i december-januar i disse evigt rindende væld, som ligger tæt på landevejen.

Sebbersund er altid et besøg værd i isvintre, når en våge på størrelse med et par fodboldbaner samler tusinder af mere eller mindre nødstedte fugle. Op imod 3.000 Hvinænder, 2.000 Troldænder, 1.000 Taffelænder, 1.000 Sangsvaner og flere tusinde Knopsvaner og Blishøns kan ses. Ofte i selskab med småflokke af Bjergænder og måske enkelte Pibesvaner. Lille Skallesluger er en skattet art på lokaliteten. Den er fåtallig i Nord- og Vestjylland. 22 stykker er talt i vågen ved Sebbersund.

Kysten fra Nibe sydvestpå mod Sebbersund-broen og også nordøstpå mod Klitgaard er især ved østenvind og lavvande i april-maj og i august-september fremragende for vadefugle. Da kan man se flokke af

Krumnæbbede Ryler, Dværgryler, Islandske Ryler og Stenvendere.

Fra Sebbersund kan man via Valsted begive sig ud ad en grusvej langs med fjorden, så man har vildtreservatet på højre hånd. Der går flere steder markveje langt ud i engene.

De bedste observationssteder findes i Valsted, Barmer og Staun Enge. Skrænten, der knap en kilometer syd for kystlinien viser, hvor stenalderhavet skvulpede, giver flere steder et fortrinligt overblik over engene og kornmarkerne, der i maj byder på hjejleflokke, som kan tælle op imod 8.000 individer. Også Pomeransfuglen er set i området, ligesom både Vagtel, Engsnarre og Græshoppesanger er hørt.

Hvert forår og efterår er der Vandrefalk, Dværgfalk, Rørhøg, Blå Kærhøg og ofte Fjeldvåge i engene. Hedehøgen har et enkelt år ynglet umiddelbart vest for vildtreservatet, hvor Rød Glente og Fiskeørn bliver set fåtalligt på træk forår og efterår. Havørnen er observeret flere gange om vinteren på holmene.

I kategorien af forvildede væsener har jeg set Chileflamingo, Europæisk Flamingo, Rustand, Sort Svane og Napoleonsvæver i vildtreservatet. Og af fåtallige trækgæster har jeg på holmene haft nærkontakt med Odinshane, Mosehornugle, Enkeltbekkasin (der har sine ganske bestemte soppesteder), Rødstrubet Piber, Bjergvipstjert, Trane og Bramgås. I flere år har der oversomret Bramgæs i området. Jeg gætter på, at Bramgåsen måske vil begynde at yngle i vildtreservatet. Via Saltholm og velsagtens Læsø kunne den passende kolonisere Limfjorden fra øst mod vest. Også Stenvenderen har jeg et godt øje til som en kommende ynglefugl i limfjordslandet. Et år i begyndelsen af juni varslede en Stenvender så kraftigt på en af holmene, at det ledte tankerne hen på yngel.

Der er om efteråret i området en jagt så heftig, at kun skydeteltet i Dahlsgaards Tivoli kan konkurrere med begivenhederne. I den tid kan det være vanskeligt at komme tæt på fuglene, som hurtigt lærer fornuften i at være mistroiske. På mange måder er marts, april, maj og august de mest givtige, hvad angår ornitologisk udbytte og velvære i Nibe og Gjøl Bredninger Vildtreservat. Da huser bredningerne, engene og øerne en mangfoldighed af ynglefugle og trækfugle, som er uforstyrrede. I hvert fald af jagt.

Et nyt fænomen har indfundet sig de senere år. Flere end 2.000 Kortnæbbede Gæs holder i april-maj til i Staun og Barmer Enge. Når det regner med gæs i Vejlerne, drypper det østpå til Nibe-egnen. Jeg så enkelte Grønlandske Blisgæs i foråret 2.000 i selskab med de kortnæbbede. Også Grågæssene bliver mere og mere talrige. I august er der regelmæssigt flokke på op imod 500, som på fornuftig vis flyver bort i løbet af de første septemberdage.

Efter nordjyske forhold er området godt besøgt af Kanadagæs i vinterhalvåret, hvor 600-700 individer er talt. Engene mellem Valsted og Staun er klassiske for Bjerglærken. Man kan se op imod 120 eksemplarer af denne smukke vinterlærke, der har melankolien som makker, i fjordlandet, hvis holme i den mørke tid også byder på hundredtallige flokke af Snespurve og Bjergirisker. En enkelt gang har jeg set Hvidsisken på fjordbredden.

Et spring over Limfjorden, hvilket i praksis betyder en køretur vestpå og over Aggersundbroen, bringer os til Attrup Havn, hvis nærliggende strandenge er af høj naturkvalitet. Fjordengenes render, grøfter, loer og pander er i april og maj et af de steder, hvor man kan opleve Skestorken, der yngler i nabolaget. Fuglene søger føde i næsten alle saltvandspåvirkede enge, som grænser op til vildtreservatet, men de har en forbavsende evne til at lade sig sluge af terrænet. Strandengene ved Attrup byder ofte på synlige Skestorke. Når det er sagt, må jeg dog anbefale Bygholm Vejle, hvis man vil have en form for garanti for at få en Skestork i kikkerten.

Længere mod øst nær Pumpestationen kan man se over på Troldholme, hvor op imod 900 par Skarver yngler. Fuglene er så upopulære blandt egnens fiskere, at de flere gange er blevet bekæmpet. Kolonien på Troldholme, som består af tre øer og en række sandede revler, kan i teleskop observeres meget fint fra dæmningen øst for Pumpestationen.

På Troldholme har Edderfuglen etableret fjordlandets vel nok største filial af sin art. En håndfuld par yngler. Der er endnu langt til en nordjysk produktion af edder-

Ynglefugle:

Følgende er et udsnit af arter der yngler eller har ynglet på holmene i Nibe og Gjøl Bredninger Vildtreservat. Tallene er de højest registrerede med året for maks-tallet nævnt i parentes. Ynglefuglene har siden 1976 været talt hvert år i maj.

Stormmåge	5.070 par	(maks. 1995. I svag tilbagegang)
Sølvmåge	11.300 par	(maks. 1998. Har toppet)
Sildemåge	650 par	(maks. 2000. I fremgang)
Hættemåge	40.000 par	(maks. 1985, nu kun få 1000'er tilbage efter en voldsom nedtur siden 1985)
Sandterne	25 par	(maks. 1977. Forsvandt helt efter 1992, da tre par ynglede)
Havterne	336 par	(maks. 1985. I dag 150 par. Stabil)
Strandskade	290 par	(Maks. 1988. I dag stabil på ca. 150 par)
Alm. Ryle	1-2 par	
Klyde	120 par	(Maks. 1986. I dag stabil på ca. 100 par)
Skarv	900 par	(Maks. 1999. Bekæmpet. Svingende i antal)
Skestork	6 par	(Maks. 2000. I fremgang)

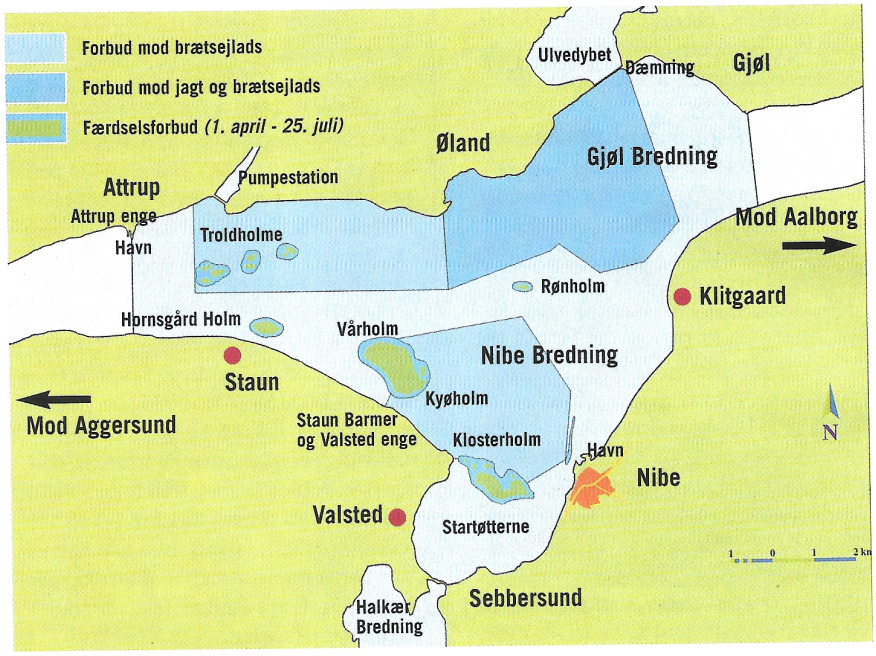

dunsdyner med råvarer fra Limfjorden.

Holmene tiltrækker i sensommeren anseelige mængder af måger. I virvaret af alle de almindelige har jeg set Sorthovedet Måge og Gråmåge. Et træk af terner går i juli og august gennem Limfjorden mod vest. Ternerne flyver tæt forbi holmene, og ved lavvande raster der undertiden Fjordterner og Splitterner på sandbankerne. De lokale Havterner stempler i reglen ud fra ynglepladserne allerede i begyndelsen af juli. En enkelt gang i august har jeg haft en rastende Rovterne på Troldholme.

På vejen østpå mod dæmningen ved Ulvedybet kører man over en drænet og opdyrket fjordarm vest for Øland. Her kan man om vinteren få fine nærkontakter med store flokke af Sangsvaner på markerne med vintersæd.

Vi når derpå den vestlige del af Ulvedybet, hvor man også om foråret med lidt held kan se Skestorken søge føde. Fra dæmningen er der i vinterhalvåret udsyn til de kæmpeflokke af andefugle, som holder til i det jagtfri område mellem Dybet og Rønholm. Flere end 20.000 Pibeænder er her talt i oktober-november. Forår og efterår er det et sikkert sted for jagende Vandrefalke.

Til sidst tager vi et gevaldigt spring til Klitgaard nordøst for Nibe, hvor vi slutter fjordringen. I båd vil det være en smuttur fra Gjøl og Ulvedybet. I bil må man begive sig helt til Aalborg og så ellers tage vestpå igen.

Fra Klitgaard kan man overskue bredningernes flokke af andefugle. Bedst er det om vinteren, da op imod 1.000 Toppede Skalleslugere er noteret i farvandet omkring Rønholm. I selskab med hundreder af Store Skalleslugere, massive forekomster af Hvinænder, småflokke af Edderfugle og i ny og næ enkelte Sortænder, som er sjældne i Limfjorden. Også Fløjlsand er set ved Rønholm og Klitgaard, hvor der er fyldte muslingebanker og dybt vand. I højsommeren har jeg noteret både Lomvie og Alk i sejlrenden.

Når det stormer fra nordvest, kan havfugle blive smidt ind over Han Herred, hvorpå Nibe Bredning tilsyneladende fungerer som en slags fugleruse. Det kan ikke være tilfældigt, at jeg efter vindblæste dage har set Sule, Havlit, Lomvie, Lunde, Almindelig Kjove, Hvidvinget Måge, Gråmåge, Ride og Stor Stormsvale helt inde i bunden af bredningen klos op ad Nibe Havn, der også har haft besøg af en Søkonge. Og en Sabinemåge er observeret i nabolaget.

Tilbage er blot at ønske rigtig god tur i fjordlandet. Til landkrabber såvel som til søulke.

■

Klydeunge.

Unge Stendendere på gennemtræk.

Lysbugede Knortegæs. I perioder med meget ålegræs kan op til 3000 Lysbugede Knortegæs ses ganske tæt på Nibe Havn.